

MATEUTEU

KIHE MAFOLA

'AE Pandemic Flu

Pandemic Flu (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha feitu'u lahi, 'iha taimi nounou)... 'oku 'ikai koe to'u flu eni 'oku ke anga maheni ki ai.

Koe pandemic flu ko ha fa'ahinga flu ia 'oku mafola mo pipihi vave 'iha feitu'u 'oku lahi, 'oku kehe ia mei he to'u flu 'oku to 'ihe ta'u kotoa pe. 'Oku hoko 'ae pandemic flu 'i he taimi 'oku mafola pe pipihi ai ha flu fo'ou 'i mamani, pea fakatupu ai ha ngaahi puke ma'ama'a pe 'o a'u kiha ngaahi puke 'oku hoko ai ha mate. 'Oku mafola pe pipihi ngofua pe 'ae to'u mahaki ni mei he toko taha ki he toko taha, pea 'e lava 'o pihia 'ae komiuniti katoa 'ihe ngaahi 'aho si'i pe.

Ka, 'e lava pe ke fai ha ngaahi me'a ke fakahaofi koe, mo ho famili pea moe komiuniti 'oku ke nofo ai mei he pipihi faka'aho 'ae to'u mahaki ni.

Koe founa ke malu'i ai koe mei he Pandemic Flu (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha feitu'u lahi, 'iha taimi nounou)

'E lava pe ke 'ikai ma'u ha flu shot pe huhu malu'i flu ia 'ihe ngaahi mahina 'oku kamata ai 'ae to 'ae to'u mahaki ni, flu pandemic. Ka 'e 'iai pe 'ae fanga ki'i me'a teke lava 'o fakahoko ke faka'ehi'ehi'i koe mei he puke he flu pe kohono fakapipihi 'oe flu:

- Fanofano ma'u pe ho nima 'aki 'ae koa moe vai mamafana. Fakafuofua 'ae fuoloa ho'o fanofano 'aki 'ae loloa ho'o hiva'i kakato 'ae "Happy Birthday" tu'o ua.
- Kapau 'oku ke puke, 'oua teke 'alu kihe ngaue pe koe ako.
- 'Ufi'ufi ho ngutu moe ihu 'ihe taimi 'oku ke mafatua pe tale ai.
- Feinga ke 'oua teke fa'a ala ki ho mata, ihu, pe ngutu.
- 'Oua 'e ofi kihe kakai 'oku puke. Kapau leva teke puke, pea ke feinga ke fakamama'o mei he kakai 'oku mou nofo pe ngaue fakataha, ke tokoni ke 'oua te nau puke.

Koe ngaahi fehu'i teke 'eke pe kiate koe ke ke teuteu ai kihe Pandemic Flu (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha taimi nounou)

Ka hoko mai 'ae pandemic flu 'e lava pe ke tapuni ai 'ae ngaahi ako, ngaahi pisinisi, ngaahi fale koloa pea moe ngaahi feitu'u kehekehe 'oku tau angamaheni kiai 'ihe 'etau nofo faka'aho. Ko 'etau teuteu koia pea mo ho tau ngaahi famili kiha hoko ha fakatamaki pehe ni 'oku pau ke tau fakakaukau'i 'ae ngaahi me'a ko eni:

Koe ngaahi faka'ilonga 'oe Pandemic Flu (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha taimi nounou):

Koe ngaahi faka'ilonga koia 'oe Pandemic Flu (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha taimi nounou), 'e tatau pe ia moe faka'ilonga flu 'oku tau angamaheni ki ai he ta'u kotoa.

'Oku kau ai 'ae:

- langa 'ulu
- felangaaki 'ae ngaahi uoua
- mofi
- hela'ia
- mamahi e monga
- mapuni 'ae ihu pea fofonu
- tale

- Koeha ho'o me'a 'e fai kapau 'e tapuni 'ae ako pe koe feitu'u 'oku tokanga'i ai ho'o fanau koe'uhi koe puke 'ae pandemic flu?
- Koeha ho'o me'a 'e fai kapau 'e tapuni 'ae ngaahi falekoloa me'akai pea moe falekoloa 'oku ma'u mei 'ae ngaahi faito'o? 'Oku 'iai ha me'akai moha vai fe'unga 'iho 'api ke kai mo inu ho famili 'iha uike 'e 2? Feefee 'ae ngaahi faito'o?
- Kapau 'e hoko ha flu pandemic (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha taimi nounou), teke tauhi fefe ha ni'ih'i 'i ho famili 'e puke, kau ai mo kinautolu 'oku 'iai ha nau mahaki tauhi pe kuo fuoloa 'enau puke ha fa'ahinga mahaki kehe?
- Teke lava 'o faka'aonga'i ha ngaahi 'aho puke mei ho'o ngaue ke tauhi 'ae kau puke, pe teke lava 'o ngaue mei 'api, kapau 'oku fiema'u?
- 'Oku 'iai ha palani 'a ho'o ngaue ke fakahoko 'oka hoko mai ha flu pandemic (mafola mo pipihi vave 'ae flu 'iha taimi nounou), pea 'oku ke 'ilo'i koeha 'ae palani koia?

Pandemic Flu: Koe ngaahi mo'oni

'Oku 'ikai ha huhu flu. 'Oku 'ikai ke hanga 'ehe huhu flu fakata'u 'o malu'i koe mei he siemu flu fo'ou tene fakahoko 'ae pandemic pe koe fakamafola mo fakapipihi vave 'ae flu ko eni. Koe huhu flu koia tene malu'i koe, he'ikai ma'u vave ia 'ihe taimi 'oku hoko ai 'ae flu pandemic 'aia ko'ene mafola mo pipihi vave 'ae flu 'ihe taimi si'i pe.

Ka, 'oku 'iai 'ae faito'o. Kapau 'oku 'iai ha flu pandemic pe koe mafola mo pipihi 'ae flu 'ihe founa vave 'aupito, pea ke puke he flu koia, 'oku 'iai 'ae faito'o tene lava 'o tokoni atu kiate koe ke ke ongo'i sai ange. Koe faito'o ko eni ia 'oku ui ia koe Antiviral medication (faito'o kene fakafepaki'i 'ae siemu) ka ko hono pango pe, 'e lava pe ke si'i 'ae faito'o ko eni.

'Oku lelei pe kete kai puaka, 'oku 'ikai ke fakatupu puke ia. "Swine Flu" pe koe H1N1 'oku 'ikai ke puke pe pipihi ia ki he fa'ahinga 'oe tangata 'aki ha'o kai puaka. Ka koe kakai koia 'oku nau ngaue pe ofi kihe fanga puaka 'e lava pe ke nau puke 'ihe "Swine Flu" pe H1N1.

'Oku lelei pe ke kai e moa pea moe fua'i moa. Koe flu koia mei he manupuna (Avian flu), 'oku ne fa'a fakatupu 'ae pandemics pe koe mafola mo pipihi vave 'ae flu, 'oku 'ikai ke pipihi ia mei hano kai ha moa pe fua'imoa 'oku kuki ke maatu'aki moho lelei. Fakapapau'i 'oku moho lelei ho'o moa 'aki hano fua 'ae tikili 'o 'ene vela ke 'oua na'a toe si'i hifo 'ihe tikili 'e 165 Fahrenheit, 'ihe tafa'aki kotoa pe 'oe moa. 'Oua na'ake kai fua'imoa mata pe koha me'a na'e ngaohi 'aki 'ae fua'imoa mata 'o hange koe mahoa'a 'oku heu fakataha moe fua'imoa mata koe teu ta'o kuki pe keke. Tokanga'i ke ta'o pe haka 'ae me'a kotoa pe 'oku kau ki ai 'ae fua'imoa mata ki hono ngaohi, pea toki kai.

800 I Street, NW · Washington, DC · 20001-3710
202-777-APHA · www.aphagetready.org · getready@apha.org

For more information go to:
www.apiahf.org/healthalerts